

Motorvej vs. Integritet

Martin Ishøy, sognepræst i Balle i Silkeborg og Ph.d. i miljøetik

Der er lidt stille på motorvejsfronten for tiden. Vi venter på, at Folketinget skal beslutte sig. I stedet for bare at sidde med krydsede fingrer redegør jeg i det følgende for indholdet af den indsigelse, som jeg indsendte til Vejdirektoratet i april.

Det handler om integritet. Integritet er en svær én. Især når det er naturens integritet, der er på tale. Men det er bare sådan, at en motorvej kun må anlægges gennem et habitatsområde, og det er Gudenådalene, hvis det ikke skader områdets integritet. Så nogen må komme op med en nogen lunde velbegrundet forklaring på, hvad integritet er. På det offentlige møde i Silkeborghallerne d. 28. marts i år medgav Vejdirektoratets projektleder Birger Munch, at det var svært helt at sige, hvad ordet betød, men at vejdirektoratet i hvert fald opfattede integritet som muligheden for at bevare eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper, for hvis skyld habitatsområdet er udpeget.

På almindelig danske betyder det, at de pågældende dyr og planter ikke må uddø eller noget, der ligner. På den måde bliver integritet til noget der kan måles og administreres. Er guldsmeden uddød eller levende, og hvor mange eksemplarer er der eventuelt tilbage? Er det, hvad ordet integritet egentlig betyder? Nej, det er det jo ikke. Men Vejdirektoratets definition er udtryk for den velkendte administrative trang til at kunne måle og tælle også det, som egentlig ikke kan måles og tælles.

Prøv at overveje, hvad det vil sige, at man ikke må krænke et andet menneskes integritet. Uanset hvad der menes, er integriteten ikke noget, der kan tælles eller måles. Selvfølgelig: hvis man slår nogle mennesker ihjel, kan man måle og tælle, at de ikke lever længere, men er døde. Men ingen vil vist påstå, at det er disse menneskers integritet, man har målt eller talt. Man kan måle og tælle, om en livsform findes eller ikke findes, men man kan ikke sige, at det er dens integritet, man har målt eller talt.

Når nu den lovgivende magt, dvs. politikerne, i love og andre retlige tekster skriver ”integritet”, så tror jeg, de mener, hvad de skriver. Det kan godt være, at det er svært at definere integritet, hvis man er vant til kun at beskæftige sig med ting og opdelinger, der kan tælles og måles. Men at den ikke kan tælles og måles, betyder jo ikke, at den ikke kan beskrives. Hvis man kan finde de rigtige ord, og hvis man prøver at tænke i helheder og sammenhænge.

En velbegrundet definition på integritet finder man i et værk af prof., dr. Peter Kemp og Ph.d., lektor Jacob Dahl Rendtorff, som de har udfærdiget på bestilling af EU kommissionen i slutningen af 1990'erne.

Kemp og Rendtorff peger på, at integritetsbegrebet er beslægtet med begreber om sundhed og autonomi, men også rummer andre afgørende betydningslag. Ordet betegner det ukrænkelige, urørlige, uforstyrrede, det som ikke

må ændres. Når begrebet i dag bruges i lovgivende tekster er denne "urørlighed" eller ret til at videreføre et naturgivet anlæg eller en genetisk struktur helt klart et vigtigt aspekt.

Lidt nærmere sagen kommer man ved at sige, at hvad integritetsbegrebet refererer til, er den helheds- eller enhedsgivende sammenhæng, der konkret er på spil. Respekt for integritet skal forstås som respekt for enheden af livshistorien, livssammenhængen og livstotaliteten, hos den livsform, hvis integritet det drejer sig om.

Ved at anvende integritetsbegrebet forsøger politikere og andre altså at beskytte noget i naturen, som ikke er til at forstå for den, der udelukkende opfatter verden som bestående af enkeltdele. Derimod gør anvendelsen af integritetsbegrebet gældende, at verden også består af noget, som ikke kan forstås som enkeltdele, men kun som livssammenhænge og helheder, som viser at verden er fælles.

At anerkende en livsforms integritet indebærer anerkendelsen af en form for fællesskab eller fælles verden. At frakende den livsform, hvis integritet man anerkender, visse betydningslag i den fælles verden, ville være udtryk for blindhed eller misbrug af definitionsmagten.

Så i de områder i Gudenådal, hvor visse dyr og planter er beskyttet med habitatsbestemmelserne betyder anvendelsen af integritetsbegrebet, at det er én og den samme verden, som mennesker, kølleguldsmede og andre livsformer har til fælles inklusive alle dens betydningslag.

Den naturs integritet, som er på så spil i Gudenådal, skal derfor forstås ikke blot ud fra arternes mulighed for at reproducere sig, men også i deres brede økologiske, æstetiske, historiske og kulturelle sammenhænge. Og det er som sådan den skal respekteres.

Jamen, vil nogen sige, de pågældende dyr og planter ved jo ikke, at de har og indgår i æstetiske, historiske og kulturelle sammenhænge. Nej. Men anvendelsen af integritetsbegrebet peger jo netop på, at den verden, hvor de befinder sig, er en verden, som er fælles for alt liv, og derfor beskytter integritetsbegrebet de pågældende livsformers økologiske, æstetiske, historiske og kulturelle sammenhænge. Også selv om de ikke har den fjerneste anelse derom. At mennesker er de eneste, der kan forholde sig til sin historie, betyder ikke, at de er de eneste, der har en historie, en æstetisk forekomst osv.

I den omtalte bog til EU-kommissionen hedder det; "Denne integritet er til stede i levende væsner i kraft af den kendsgerning, at de har en naturlig og evolutionær livshistorie som en art, der er blevet til ("created") for længe siden, og som en del af vores verdens rigdom. Af disse grunde anerkender vi behovet for at beskytte dyrearterne og naturens egen indre ("intrinsic") værdi. Vores omsorg for naturen bliver en moralsk dyd".

Når jeg har valgt netop denne bog som hovedreference i min indsigelse mod det mulige motorvejsanlæg i Gudenådal, er det fordi den er "afgivet" (som det

hedder) til EU-kommissionen i slutningen af 90'erne, som dengang bad lederen af Center for Bioetik og Ret om at skrive den. Det er altså et værk, som bør være kendt i de relevante fora i EU, hvorhen jeg for en sikkerheds skyld også har sendt min indsigelse.

Jo mere litteratur jeg kommer under vejrs med – og det viser sig, at der er skrevet en del om integritet siden -94, bl.a. i regi af forskellige FN-organisationer – desto mere overbevist bliver jeg om, at Danmark vil tabe en sag for EU-domstolen, hvis det kommer så vidt. Ligesom jeg er overbevist om, at Danmark fortjener at tabe, hvis man vælger at anlægge motorvejen via Resendal, som er den absolut dårligste af de mulige linjeføringer. Alle linjeføringerne er problematiske, men Resendallinjen er i oplagt modstrid med integritetsbeskyttelsen af habitatsområderne.

Nu er habitatsområderne og integritetsbeskyttelsen én ting, og snakken bliver nødvendigvis lidt juridisk i kanten. Men sagen, selve indholdet, stikker langt dybere. Det drejer sig om vores forhold til naturen. Kan og skal vi alene forholde os til naturen, det derude, som et medium for tilfredsstillelse af vores praktiske behov, nu og i fremtiden. Eller skal vi grundlæggende anerkende, at naturen først og fremmest er og skal respekteres som noget andet end et medium for tilfredsstillelse af vores praktiske behov? Har vi en fælles verden med naturen, eller er naturen ikke andet end et element i vores verden?

Den udvikling som planeten Jorden er gennemgået i nyere tid, gør det nødvendigt, at vi gør os de spørgsmål klart, og at vi finder nogle kloge svar. Menneskehedens magt og ikke mindst kollektive påvirkning af kloden er blevet så stærk, at hvis vi ikke vender skråen og gør nogle seriøse indsigter, så går det helt sikkert galt. Og det vil sige; nogle indsigter som ikke er naturvidenskabelige eller teknologiske, men filosofiske, religiøse, og livsanskuelsesmæssige i bredeste forstand (men som selvfølgelig er naturvidenskabeligt kvalificerede).

At visse områder er beskyttet af EU-habitatsbestemmelser, er en foranstaltning, som peger i den rigtige retning. Den er udtryk for, at nogle politikere kræver respekt for naturen som andet end råstof til menneskers fri benyttelse. Men disse bestemmelser er også en meget begrænset foranstaltning. Hvis respekten for naturen begrænses til enkelte beskyttede områder, mens de naturødelæggende udviklingstendenser bare tonser derudad udenfor disse områder, er lidet vundet.

Et af de forrykte forhold ved ideen om at føre motorvejen via Resendal er, at linjeføringen så kommer til at løbe direkte igennem Sminge- og Gødvadfredningerne. På grund af de internationale habitatsbestemmelser, har opmærksomheden fra de, der taler naturens sag, hovedsagligt været rettet mod habitatsområdet. Men selv om begrundelserne for de nationale fredninger ikke anvender ordet ”integritet”, forekommer det oplagt at være en del af, hvad det drejer sig om. Således henviser udpegningsgrundlaget i fredningskendelsen fra 1975 til de særlige geologiske forhold på stedet. Jamen disse geologiske forhold er jo resultat af

en enestående naturhistorisk udvikling, og denne er (jævnfør ovenfor) et vigtigt element af dalens integritet. Man brugte bare ikke det udtryk i 1975!

Og er integriteten i det hele taget ikke som regel en vigtig del af grunden til at frede et stykke natur – uanset om ordet anvendes eller ej? Tænk på Møns Klint, Vadehavet, Mols bjerge. Tænk på landskabet omkring Gudenåen. Det er ikke kun det smalle habitatsområde, der vil blive krænket af en motorvej. Det samme gælder i høj grad de omgivende nationalt fredede områder. Disse fredninger kan Folketinget ganske vist bare ophæve med et pennestrøg. Men hvor klogt vil det være? Skulle det ikke være både muligt og klogt at friholde Gudenådalen og dens natur for anlæggelsen af en motorvej, som bedre kan føres ad en anden rute end den, som krænker integriteten, ødelægger naturværdier, ødelægger stilheden, og som intet i naturen har godt af?

Jeg har altså indsendt en indsigelse. Efter hvad Vejdirektoratet oplyser, er min indsigelse sammen med et stort antal andre hørings svar videresendt til transport og energiministeren. Så må vi jo håbe, at den gode minister har haft tid til at læse dem alle sammen og tage dem ind i en grundig overvejelse. Der er jo mange mennesker, som har nu brugt tid på at udforme hørings svar, som er uenige i en eller anden eller alle Vejdirektoratets anbefalinger. Disse hørings svar har vi så sendt ind til Vejdirektoratet, som har taget stilling til dem.

Det er svært ikke at tænke på, at det altså er de samme mennesker, som har lavet anbefalingerne, som også har taget stilling til indsigelserne mod disse anbefalinger. Hvor neutrale har de mon været? Men så er det jo godt, at hørings svarene nu er sendt til transport- og energiminister Flemming Hansen, som er kendt som en vågen og agtpågivende minister, der ikke kunne drømme om at sidde folkets tilbagemeldinger overhørig. Det ville sørme også være meget udemokratisk.